

[Time: Three Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. All questions are compulsory.
 2. All questions have internal choice.
 3. Draw neat diagrams whenever necessary.
 4. Use of simple calculators is permitted.
 5. Figures to the right indicate full marks.

- Q.1 A) Select the best answer from the given options and rewrite the statement. (Any Ten) (10)
- i. All other things being equal if strawberries and cream are complementary goods, a fall in the price of strawberries will
 - a. Shift the demand curve for strawberries to the right
 - b. Cause a movement along the demand curve for cream
 - c. Cause a fall in the price of cream
 - d. Shift the demand curve for cream to the right
 - ii. The supply curve shifts due to _____
 - a. Changes in technology
 - b. Change in input prices
 - c. Change in the prices of related goods
 - d. All of the above
 - iii. _____ coordinate the decisions of producers and consumers in the market.
 - a. Quantities
 - b. Directors
 - c. Governments
 - d. Prices.
 - iv. The price elasticity of demand measures
 - a. The change in quantity demanded of a good to a change in income.
 - b. The change in quantity demanded of a good to a change in price of another good
 - c. The change in the quantity demanded of a good to a change in price of the good
 - d. The change in the quantity demanded of a good to a change in price elasticity of supply
 - v. When a 1% change in price leads to a 1% change in quantity demanded we say demand is
 - a. Relatively elastic
 - b. Relatively inelastic
 - c. Unit elastic.
 - d. None of the above
 - vi. The moving average technique
 - a. Compensates for fluctuations
 - b. Is a smoothing technique
 - c. Both a and b.
 - d. None of the above
 - vii. Q denotes the amount produced. L denotes the number of units of labour used. So, $Q/L =$ _____
 - a. TP
 - b. AP
 - c. MP
 - d. Total profit.

- viii. The law of variable proportions _____
 - a. Pertains to the short run
 - b. Assumes one factor as fixed
 - c. Is also known as law of diminishing returns
 - d. All of the above.

- ix. 'L' shaped isoquants imply that the inputs _____
 - a. Are perfect substitutes
 - b. Are perfect complements
 - c. Cannot be used together
 - d. Must be used together in a certain proportion

- x. The payment of interest on loans taken is an example of
 - a. Variable costs
 - b. Fixed costs
 - c. Both a and b
 - d. Neither a nor b

- xi. Total costs equal _____
 - a. MC+AC
 - b. MC+VC
 - c. FC+MC
 - d. FC+VC.

- xii. One of the following formulae is correct _____
 - a. $AVC = (TC-FC)/Q$
 - b. $AVC = FC/Q$
 - c. $AVC = TC/Q$
 - d. $AVC = [(MC \times Q) - FC]/Q$

Q.1 B) Match the concepts and their definitions. Write the concept with its appropriate definition. (Any Ten) (10)

Concepts	Definitions
1. Law of demand	a. Measures responsiveness of quantity demanded to a change in income
2. Change in demand	b. Shows the maximum output that can be produced with a given quantity of inputs
3. Equilibrium price	c. Cost which cannot be recovered if the firm shuts down
4. Income elasticity of demand	d. Perfectly inelastic demand curve
5. Vertical demand curve	e. Total fixed cost divided by total output
6. Kinked demand curve	f. As the price of a good decreases, buyers tend to buy more and vice versa
7. Production function	g. Those inputs that can be changed in the short run.
8. Marginal product	h. The extra output produced by adding an additional unit of an input to the production process.

9. Capital	i. When market demand is equal to market supply
10. Variable inputs	j. Demand curve of firms in oligopoly
11. Average Fixed cost	k. A fixed input to production in the short run
12. Sunk cost	l. A total shift in the demand curve

Q.2 Attempt A and B **OR** C and D

- A) Define business economics and explain its scope. (08)
- B) What is opportunity cost? Explain its significance in business economics. (07)
- OR**
- C) With the help of a diagram explain the determination of equilibrium market price and quantity. (08)
- D) The table below shows hypothetical demand schedules for T-shirts. (07)

Price (Rs.)	Quantity demanded Q_{Dx1}	Quantity demanded Q_{Dx2}	Quantity demanded Q_{Dx3}
20	0	2	3
15	1	2	5
10	2	2	8
5	3	3	10
3	4	4	12

- (i) Calculate market demand.
 (ii) Explain the determinants of demand.

Q.3 Attempt A and B **OR** C and D

- A) Using diagrams explain the difference in demand curves of firms in perfect competition and monopoly. (08)
- B) When price is Rs.5 quantity demanded is 10 units. When price increases to Rs.7 quantity demanded is 5 units. (07)
- (i) Calculate price elasticity of demand. Is demand elastic or inelastic?
 (ii) Explain the various degrees of elasticity of demand.
- OR**
- C) What is demand forecasting? What is the significance of demand forecasting? (08)
- D) Given the following demand function. (07)
- $Q_{Dx} = 200 - 0.45 P_x$; what is your forecast for Q_{Dx} when P_x is 40, 50, 60?

Q.4 Attempt A and B **OR** C and D

- A) What is an isoquant? Explain properties of isoquants. (08)
- B) Using a diagram explain the three stages of the law of variable proportions. (07)
- OR**
- C) Explain the external economies and diseconomies of scale. (08)
- D) Using diagrams explain the law of returns to scale. (07)

Q.5 Attempt A and B **OR** C and D

- A) Distinguish between (08)
- (i) Explicit and implicit costs
 (ii) Fixed and variable costs
 (iii) Historical and replacement costs
 (iv) Social and private costs

B) Given TFC as 55, calculate TC, MC, AFC, AVC and AC (07)

Q	0	1	2	3	4	5	6
TVC	0	30	55	75	105	155	225

OR

C) Derive the LAC curve using the short run average cost curves of a firm. (08)

D) What is the learning curve? Explain with a diagram. (07)

Q.6 Attempt A and B OR Write short notes on any four.

A) Using an isoquant map and isocost line explain producer's equilibrium as the least cost combination. (10)

B) What is the breakeven point? Using diagrams explain how the breakeven point changes when there are changes in price and fixed cost. (10)

OR

Q.6 Write short notes. (Any four) (20)

1. Functions and equations.
2. Income and cross elasticity of demand.
3. Internal economies of scale.
4. Economies of scope.
5. Relationship between average cost and marginal cost.
6. Uses of breakeven analysis.

[वेळ: तीन तास]

[गुण:१००]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 2. सर्व प्रश्नांना अंतर्गत पर्याय आहेत.
 3. आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 4. साध्या गाणकयंत्राचा वापर करण्यास परवानगी आहे.
 5. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.१ अ दिलेल्या पर्यायमधून योग्य उत्तराची निवड करून वाक्ये पुन्हा लिहा. (कोणतेही दहा) (१०)
- १) इतर परिस्थिती कायम असताना जर स्ट्रॉबेरी व क्रीम या पूरक वस्तू आहेत, अशावेळी स्ट्रॉबेरीची किंमत कमी झाल्यास
 - अ) स्ट्रॉबेरीचा मागणी वक्र उजवीकडे स्थित्यंतरीत होतो.
 - ब) क्रीमसाठीच्या मागणी वक्रावरील हालचालीस कारणीभूत ठरते.
 - क) क्रीमची किंमत कमी होण्यास कारणीभूत ठरते.
 - ड) क्रीमचा मागणीवक्र उजवीकडे स्थित्यंतरीत होतो.
 - २) पुरवठा वक्र यामुळे स्थित्यंतरीत होतो.
 - अ) तंत्रज्ञानातील बदल .
 - ब) आदानांच्या किंमतीतील बदल
 - क) संबंधीत वस्तूच्या किंमतीतील बदल
 - ड) वरील सर्व
 ३. उत्पदक आणि ग्राहकांचे बाजारातील निर्णय _____ समन्वयीत करतात.
 - अ) परिमाण
 - ब) संचालक
 - क) सरकार
 - ड) किंमत
 ४. मागणीची किंमत लवचिकता याचे मापन' करते
 - अ) उत्पन्नातील बदलामुळे वस्तूच्या मागणी परिमाणात होणार बदल .
 - ब) दुसऱ्या वस्तूच्या किंमतीतील बदलामुळे वस्तूच्या मागणी परिमाणातील बदल
 - क) वस्तूच्या किंमतीतील बदलामुळे वस्तूच्या मागणी परिमाणातील होणारा बदल
 - ड) पुरवठ्याच्या किंमत लवचिकतेतील बदलामुळे वस्तूच्या मागणी परिमाणात होणारा बदल
 - ५) जेव्हा किंमतीतील १% बदलामुळे मागणी परिमाणात १% बदल होतो तेव्हा आपण मागणीला असे संबोधतो
 - अ) अधिक लवचिक
 - ब) अधिक अलवचिक
 - क) एकक लवचिक
 - ड) वरीलपैकी नाही

- ६) सरासरी हालचाल तंत्र हे
- अ) चढउताराबाबत पूर्ती करते
- ब) हे सुलभता आणणारे तंत्र आहे
- क) दोन्ही अ व क
- ड) वरीलपैकी नाही
- ७) Q द्वारे उत्पादन परिमाण आणि L द्वारे उत्पादनासाठी वापरलेले आणलेल्या श्रमिकांचे परिमाण दर्शविले आहे तर $Q/L =$
- अ) एकूण उत्पादन
- ब) सरासरी उत्पादन
- क) सीमांत उत्पादन
- ड) एकूण नफा
- ८) बदलत्या प्रमाणाचा नियम
- अ) अल्पकाळाशी संबंधित आहे
- ब) एक घटक स्थिर मानतो
- क) घटत्या प्रतीफालाच्या निमय' म्हणून देखील ओळखला जातो
- ड) वरीलपैकी सर्व
- ९) L आकारच्या समउत्पादन वक्राद्वारे हे सूचित होते कि आदाने ही
- अ) पूर्ण पर्यायी आहेत
- ब) पूर्ण पूरक आहेत
- क) एकत्रीत वापरले जाऊ शकत नाहीत
- ड) एका विशिष्ट प्रमाणात एकत्रितच वापरावी लागतात
- १०) कर्जावरील व्याजाची देणी हे याचे उदाहरण आहे
- अ) बदलता खर्च
- ब) स्थिर खर्च
- क) दोन्ही अ व ब
- ड) अ अथवा ब दोन्ही नाही

११) एकूण खर्च या बरोबर असतो

- अ) $MC+AC$
- ब) $MC+VC$
- क) $FC+MC$
- ड) $FC+VC$

१२) खालीलपैकी एक सूत्र बरोबर आहे

- अ) $AVC = (TC - FC)/Q$
- ब) $AVC = FC/Q$
- क) $AVC = TC/Q$
- ड) $AVC = (MC \times Q - FC) / Q$

प्र.१ ब) संकुलपना आणि त्यांच्या व्याख्या जुळवा. योग्य व्याख्यासह संकल्पना लिहा. (कोणतेही दहा)

१०

संकल्पना	व्याख्या
१. मागणीचा नियम	अ) उत्पादनातील बदलला मागणी परिणामाचा प्रतिसाद मोजला जातो.
२. मागणीतील बदल	ब) दिलेल्या आदानाच्या परिणामाद्वारे घेण्यात येणारे महत्तम उत्पादन दर्शविले जाते.
३. संतुलित किंमत	क) जो खर्च उद्योगसंस्था बंद पडल्यास भरून काढला जात नाही.
४. मागणीची उत्पन्न लवचिकता	ड) पूर्ण अलवचिक मागणी वक्र
५. उभा मागणी वक्र	इ) एकूण स्थिर खर्च भागिले एकूण उत्पादन
६. बाकदार (विकृचित मागणी वक्र)	फ) वस्तूची किंमत कमी होते तेव्हा ग्राहक अधिक वस्तूची खरेदी करतात आणि याउलट स्थितीत उलट घडते
७. उत्पादन फळण	ग) अशी आदाने जी अल्पकाळात बदलली जाऊ शकतात
८. सिमत उत्पादन	ल) उत्पादन प्रक्रियेमध्ये एका अतिरिक्त आदानांमध्ये वाढ करून अतिरिक्त उत्पादन उत्पादित केले जाते
९. भांडवल	स) जेव्हा बाजारातील मागणी पुरवठ्याबरोबर असते
१०. बदलती आदाने	र) अल्पधीकारातील उद्योगसंस्थेचा मागणी वक्र
११. सरासरी स्थिर खर्च	ह) अल्पकाळातील उत्पादनाकरीता स्थिर आदान
१२. बुडीत खर्च	ज) मागणी वक्रातील एकूण स्थित्यंतर

प्र.२ अ आणि ब अथवा क आणि ड या प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

अ. व्यावसायिक अर्थशास्त्राची व्याख्या लिहून त्याची व्याप्ती स्पष्ट करा.

०८

ब. संधी खर्च म्हणजे काय? त्याचे व्यावसायिक अर्थशास्त्रातील महत्व स्पष्ट करा

०७

किंवा

क. आकृतीच्या सहाय्याने संतुलित बाजार किंमत आणि परिमाणाचे निर्धारण स्पष्ट करा.

०८

ड. खालील कोष्टकात टी-शर्टाकरिता काल्पनिक मागणी सूची दर्शविली आहे.

०७

किंमत (रु)	मागणी परिमाण Qd_x_1	मागणी परिमाण Qd_x_2	मागणी परिमाण Qd_x_3
२०	०	२	३
१५	१	२	५
१०	२	२	०८
५	३	३	१०
३	४	४	१२

१. बाजार मागणी वक्र मोजा.
२. मागणीचे निर्धारक घटक स्पष्ट करा.

प्र.३ अ आणि ब अथवा क आणि ड या प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- अ. आकृतीचा उपयोग करून पूर्ण स्पर्धा व मक्तेदारीतील उद्योगसंस्थांच्या मागणी वक्रातील फरक स्पष्ट करा ०८
ब. जेव्हा किंमत रु.५ आहे तेव्हा मागणी परिमाण १० नग इतके आहे. जेव्हा किंमत रु.७ इतकी वाढते तेव्हा ०७
मागणी परिमाणात ५ नग इतकी वाढ होते.

- (i) मागणीची किंमत लवचिकता मोजा. मागणी लवचिक आहे अथवा अलवचिक?
(ii) मागणीच्या लवचिकतेच्या विविध श्रेणी स्पष्ट करा.

किंवा

- क. मागणीचा भविष्यकालीन अंदाज म्हणजे काय? मागणीच्या भविष्यकालीन अंदाजाचे महत्व काय आहे? ०८

- ड. पुढे मागणी फलन दिले आहे. ०७

$$QDX = 200 - 0.8P_x$$

जेव्हा $P_x = 80, 90, 100$ असल्यास तुमचा QDX करीता भविष्यकालीन अंदाज काय असेल?

प्र.४ अ आणि ब अथवा क आणि ड या प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- अ. समउत्पादन वक्र म्हणजे काय ? समउत्पादन वक्राची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा ०८

- ब. आकृतीचा उपयोग करून बदलत्या प्रमाणाच्या नियमाचे तीन टप्पे स्पष्ट करा. ०७

किंवा

- क. प्रमाणाच्या बाह्य बचती आणि तोटे स्पष्ट करा. ०८

- ड. आकृतीच्या आधारे प्रमान फलाचे नियम स्पष्ट करा. ०७

प्र.५ अ आणि ब अथवा क आणि ड या प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- अ. फरक स्पष्ट करा ०८

(i) बाह्य आणि आंतरिक खर्च

(ii) स्थिर आणि बदलता खर्च

(iii) ऐतिहासिक आणि पुनस्थापना खर्च

(iv) सामाजिक आणि खाजगी खर्च

- ब. एकूण स्थिर खर्च (TFC) ५५ इतका दिला आहे. एकूण खर्च (TC), सीमांत खर्च (AFC) सरासरी खर्च काढा ०७

Q	०	१	२	३	४	५	६
TVC	०	३०	५५	७५	१०५	१५५	२२५

किंवा

- क. उद्योग संस्थेच्या अल्पकालीन सरासरी खर्च वक्राचा वापर करून दीर्घकालीन सरासरी खर्च वक्र काढा. ०८

- ड. अध्ययन वक्र म्हणजे काय? आकृतीच्या आधारे स्पष्ट करा. ०७

प्र.६ अ अथवा ब सोडवा किंवा कोणत्याही चारवर टिपा लिहा

- अ. समउत्पादन वक्र नकाशा आणि समउत्पादन खर्च रेषेच्या आधारे कमीत कमी खर्च संयोगाचा उत्पादकच्या समतोल स्पष्ट करा. १०
- ब. समबिंदू म्हणजे काय? किंमत आणि स्थिर खर्च यामध्ये बदल झाल्यास समाबिंदू कसा बदलतो ते आकृतीच्या आधारे स्पष्ट करा. १०

किंवा

प्र.६ टिपा लिहा (कोणत्याही चार) २०

- i) फलन आणि समीकरणे
(ii) मागणीची उत्पन्न व छेदक लवचिकता
(iii) प्रमाणाच्या अंतर्गत बचती
(iv) प्रमाणाच्या बचतीची व्यापकता
(v) सरासरी खर्च आणि सीमांत खर्च यामधील संबंध
(vi) समबिंदू विश्लेषणाचे उपयोग